

СТАТИСТИЧНИЙ ПІДХІД ОЦІНЮВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глобалізаційні процеси у сучасному світі тісно пов'язані зі зростанням значення освіти для саморозвитку людства. Розвиток освітньої сфери – важливий пріоритет кожної країни, оскільки саме освіта посідає визначальне місце в інтелектуалізації праці, яка впливає на складні процеси трансформації та модернізації сучасного світу [2].

На сьогоднішній день в Україні ще не досягнуто європейського рівня якості та доступності вищої освіти, що зумовлює необхідність пошуку перспективних шляхів та ефективних механізмів регулювання системою освіти в країні.

При оцінці сучасного стану системи вищої освіти та професійної підготовки кадрів в країні є доцільним застосування статистичного підходу та урахування різних аспектів, зокрема:

- вдосконалення методологічних засад аналізу сфери вищої освіти;
- оцінювання змін у структурі напрямів підготовки, за якими здійснюється підготовка фахівців;
- визначення обсягів та аналіз джерел фінансування сфери вищої освіти;
- аналіз матеріального забезпечення діяльності вищих навчальних закладів (ВНЗ) і розвитку їх інфраструктури;
- оцінювання якості професорсько-викладацького складу;
- визначення особливостей сфери професійного розвитку та підвищення кваліфікації персоналу.

Упродовж 2007–2015 рр. спостерігалася стійка тенденція до скорочення як кількості ВНЗ III–IV рівнів акредитації на 21 %, так і чисельності студентів на 29,4 % [1].

За період, що аналізується, зменшилось число прийнятих осіб на перший курс до ВНЗ III–IV рівнів акредитації на 199,6 тис. або на 40,1 %, а також випускників на 63,3 тис. осіб або на 13,5 % [1].

Особливий практичний інтерес представляє оцінка діяльності ВНЗ на регіональному рівні, з метою виявлення рівня розвитку системи освіти кожного регіону та визначення основних диспропорцій. Так, за кількістю ВНЗ III–IV рівнів акредитації у 2015 році лідерами є такі регіони, як м. Київ (71), Харківська (37), Дніпропетровська (23), Львівська (21), Одеська (21) області, у той же час число ВНЗ у кожному з інших регіонів країни є у кілька разів нижчим [1].

У 2015 році з числа ВНЗ III–IV рівнів акредитації (288 од.) 196 вузів мають державну, 12 комунальну і 80 приватну форми власності. На м. Київ припадає майже 20 % усіх вузів, що мають державну, більше 30 %, що мають комунальну та 38 %, що мають приватну форму власності [1].

Треба зазначити, що ВНЗ I–II рівнів акредитації в 1,3 разу більше ніж ВНЗ III–IV рівнів акредитації, при чому число вузів, що мають державну форму власності, значно менше – на 53 од., приватну форму власності – на 26 од., а кількість вузів, що мають комунальну форму власності – у 14,5 разу більше [1].

На особливу увагу заслуговує вивчення зміни структури чисельності студентів ВНЗ III–IV рівнів акредитації за джерелами фінансування. Зазначимо, що за останні роки спостерігається чітка тенденція збільшення питомої ваги студентів, які навчались за рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів та органів державної влади, юридичних осіб, а частка студентів, що навчались за рахунок фізичних осіб, має тенденцію до зменшення.

Результати проведеного аналізу свідчать про недостатню якість освіти, що забезпечується вітчизняними ВНЗ, серед основних причин зниження її можна виокремити: низький рівень фінансування освітньої сфери державою; недостатньо ефективне використання кадрового потенціалу закладів освіти; низький рівень сучасних інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Зазначимо, що у теперішній час надзвичайно гострою є потреба у забезпеченні на державному рівні відповідності структури і обсягів підготовки фахівців потребам економічного розвитку як у країні в цілому, так і в регіональних ринках праці зокрема. Збільшення чисельності підготовки фахівців у сфері вищої освіти не завжди супроводжується підвищенням якості отриманої освіти та відповідністю вимогам розвитку економіки на інноваційних засадах [2].

Основними напрямками вдосконалення державної політики щодо підвищення якості освіти, у тому числі якості робочої сили, відповідно до завдань інноваційного оновлення економіки є:

- розширення взаємодії навчальних закладів і роботодавців щодо підготовки фахівців відповідних професій;
- введення у навчальні програми нових професій і спеціальностей;
- зміна існуючих обсягів підготовки фахівців відповідно до потреб регіональних ринків праці;

- удосконалення профорієнтаційної роботи в навчальних закладах в співпраці з роботодавцями та державними центрами зайнятості.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. *Левченко О.М.* Професіональний потенціал: регуляторні механізми інноваційного розвитку: Монографія. – Кіровоград: КОД, 2009.

*Білозор Л.В., к.е.н.,
доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту в АПК*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТИ ТА РИНКУ ПРАЦІ

Основою процесів накопичення людського капіталу та підготовки висококваліфікованих кадрів для успішного розвитку країни є розвиток системи вищої освіти, яка на сьогодні перебуває під впливом процесів глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації. Водночас створення такої системи неможливе без ефективної взаємодії бізнесу та університетів [4]. Це зумовлює потребу у формуванні нової моделі освіти. З цією метою потрібно успішні зарубіжні практики застосовувати в навчальних процесах в українських вищих навчальних закладах, активізувавши співпрацю з роботодавцями. Підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих спеціалістів можливо лише за умов узгодження отримання теоретичних знань з практичними навиками роботи на робочих місцях, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам робочої сили, вимогам роботодавців та рівню розвитку сучасних технологій.

Активізація участі роботодавців у процесі професійного навчання в європейських державах досягається шляхом: встановлення обов'язкових внесків, які мають сплачуватися підприємствами до фонду професійного навчання; надання преференцій компаніям, які інвестують у людський капітал; надання податкових кредитів; допомога малим і середнім підприємствам у питаннях кадрових змін [1].

Європейський досвід свідчить, що з метою стимулювання працівників вкладати ресурси у власне навчання створена система відшкодування роботодавцями витрат своїх працівників за умови, що здобуті знання відповідатимуть тому роду діяльності, яку вони виконують на підприємстві. Крім того, здійснюється субсидіювання внутрішньовиробничих програм навчання. Державні органи Великобританії, Італії, Швеції у разі найму на навчання на виробництві молоді віком 16–18 років, яка не має повної середньої освіти, відшкодовують 60 % витрат підприємства на означені цілі.

Модель соціального партнерства на макрорівні визначають угоди, а на макрорівні – договори, що укладаються між керівниками навчальних закладів і підприємств. У Великобританії діє прихована форма соціальної відповідальності бізнесу, а у США – відкрита. Для американської моделі важливим елементом взаємодії ринку освітніх послуг і ринку праці є розробка кадрових прогнозів. Цими питаннями займається Бюро статистики праці. Прогнози на 10–15 років уточнюються кожних два роки. Фінансування державних програм у зазначеному напрямі здійснюється коштами бюджету федерації, штату та місцевих органів влади [5]. На сьогодні система професійної орієнтації, яка є характерною для американської моделі взаємодії освіти та ринку праці, є досить специфічною і характеризується високим ступенем централізації. Для проведення профорієнтаційної роботи і працевлаштування молоді більшість агентств зайнятості мають відділи допомоги молоді [2].

Узагальнивши наукові дослідження [1–3], можна виділити такі рекомендаційні заходи, які могли б сприяти формуванню моделі взаємодії освіти та ринку праці в Україні:

- 1) надати право роботодавцям погоджувати кваліфікаційні характеристики професій, які будуть обов'язковими для Міністерства освіти і науки України щодо розробки навчальних програм;

- 2) впровадити законодавче забезпечення та поширення практики цільової підготовки працівників на тристоронній основі «робітник-підприємство-навчальний заклад», що задовольнить вимоги всіх сторін і підвищить відповідальність кожного;

- 3) впровадження практики стажування студентів на вітчизняних підприємствах і за кордоном.

Отже, орієнтація на європейський вектор розвитку, з урахуванням особливостей інституційних, культурних та історичних факторів в Україні дасть змогу відшукати оптимальний механізм взаємодії вищих навчальних закладів, бізнес-структур і державних установ.